

Innbyggerforum i Sauland
v/ arbeidsutvalget:
Erling Wang, 3692 Sauland
Frøydis Hagene Skoje, 3692 Sauland

15.4.2011

Til: NVE v/ konsesjonsavdelinga, Oslo

UTTALELSE TIL KONSESJONSSØKNAD – SAULAND KRAFTVERK

Saksnr. 200709826

Siden konsesjonssaken startet ca. 2007 har en del beboere i Sauland, ca. 15-20 personer, via gruppa Innbyggerforum engasjert seg i Skagerak Krafts planer om utbygging av Sauland kraftverk. Uttalelsen følger fra s. 2. Den er for øvrig i tråd med Innbyggerforums innlegg på NVE`s høringsmøte i Sauland 8.3.2011.

Innbyggerforum i Sauland, v/ arbeidsutvalget

.....
Erling Wang (sign.)
(tlf.: 35 02 31 73/ 905 62 353)

.....
Frøydis Hagene Skoje (sign.)
(tlf.: 35 02 30 11/ 470 53 035)

forts.

1. Vannføring i dag - og etter planlagt utbygging

Innbyggerforum ønsker å peke på to sentrale forhold:

1.1 Dagens vannføring:

Skagerak framholder i konsesjonssøknaden at ”..eksisterende praksis for minstevassføring i Omnesfossen blir ikke endret”. Formuleringen gjenfinnes også i de forskjellige konsekvensrapportene. Den skaper fort et inntrykk av at vannføringa etter utbygging vil ligne vannføringa som er i dag.

Dagens vannføring kan også lett oppfattes som å være preget av minstevannføring.

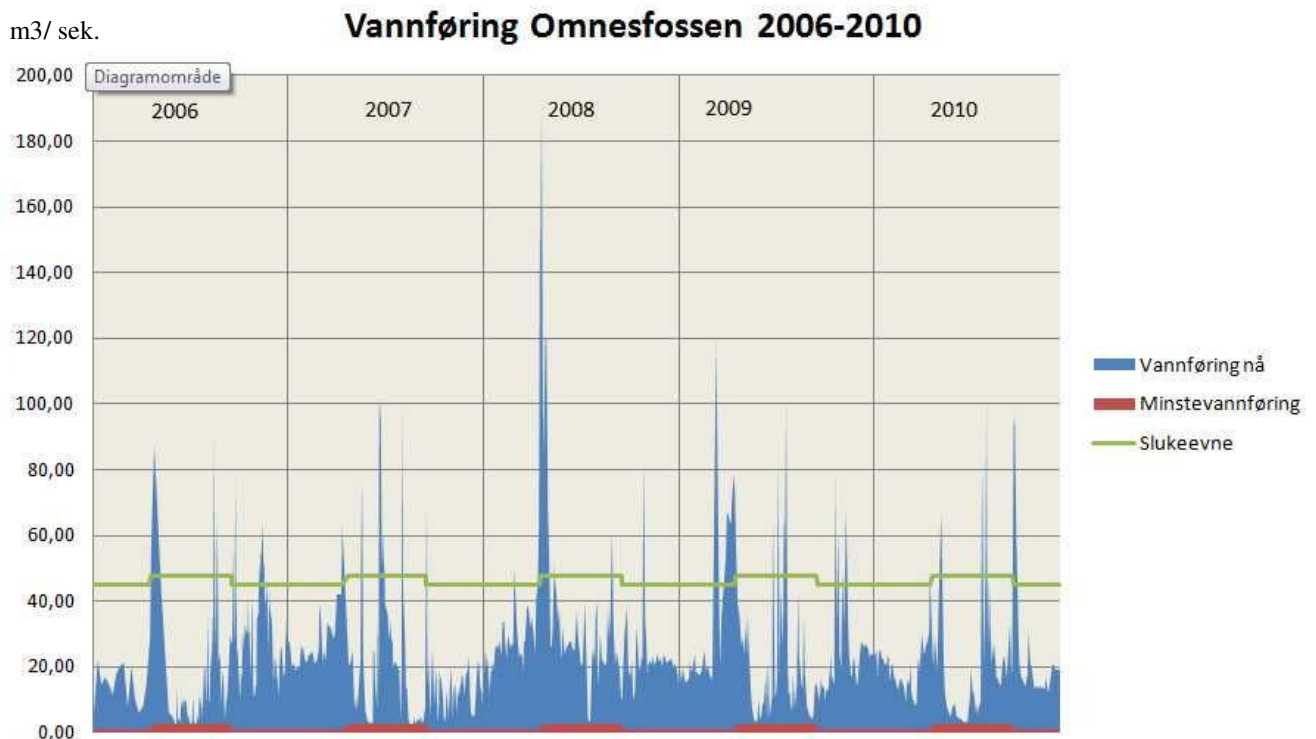
Innbyggerforum er selvsagt klar over at Skagerak selv måler vannføringa, men har for å skaffe seg oversikt på egen hånd avlest vannføringa på Skageraks målestasjon i Omnesfossen, i siste 5 år.

Man ser av grafen under at vannføringa (blå) sjelden har vært nede i så lite som minstevannføring (rød farge: 2,5 m³/sek. sommer, 1 m³/ sek. vinter).

Vannføringa disse årene ligger nesten hele tiden langt over minstevannføring - noe som også framgår av Skageraks opplysninger om at median vassføring i dag er 19,2 m³/ sek. (middelvannføring: 23 m³/sek).

1.2 Vannføring etter utbygging

På grafen har Innbyggerforum lagt inn en grønn strek, ”slukeevnen” 45 m³ for det planlagte kraftverket. Med den vannføringa som var i 2006-2010, kan man med stor sannsynlighet si at vannføringa ville vært større enn minstevannføring bare de få dagene som (flom)vannføring stikker over den grønne linja. Dvs. minstevannføring de fleste dagene, om det hadde vært utbygd.

Våre påstander bekreftes i **fagrapport Hydrologi** i Skageraks konsesjonssøknad:

”.. Hjartdøla og Skogsåa nedenfor inntakene vil i store deler av året få vassføring redusert til minstevassføring”. (s. 48)

Vassføring etter utbyggingen (fra sammendrag VI, og s. 19):

- Middelvassføring ca. 5,5 m³. Middelvassføring påvirkes som regel sterkt av høye ekstremverdier.
- Median vassføring: 2,5 m³. Medianverdien er mer representativ for den ”vanlige vassføring”

Fagrapporten gir heller ikke grunnlag for å si at planlagt vannføring blir som før Hjartdøla-utbygginga.

Ut fra foranstående påvisninger om planlagt vannføring, mener Innbyggerforum at vannføring i Hjartdøla, Skogsåa og Omnesfossen vil bli for sterkt redusert etter utbygging. Dette vil forringe elvene for sterkt, i kommunesenteret, i boområder, friluftsliv- og nærmiljøene, til at planlagt utbygging bør finne sted i sitt nåværende omfang.

Bilder av vannføring
(foto: Innbyggerforum)

”Selve” Omnesfossen
(Heddal mølle til v.):

Vannføring 22 m³/ sek.
(Nåværende middelvannføring er 23 m³/sek, nåværende median er 19,2 m³/sek.).

2,6 m³/sek

Vannføring 2,6 m³/ sek.
Som planlagt minstevannføring i Omnesfossen juni-sept. samt som planlagt median vannføring (2,5 m³/ sek.), I 8 måneder vil minstevannføring være under halvparten av den på bildet (1 m³/ sek).

Mjella i midten
Amotshølen mot h. innover
2,4 m³

Ved utløpet av elva Mjella i Hjartdøla/ Heddøla

Som ved planlagt minstevannføring 2,5 m³/ sek (her 2,4), i målepunkt Omnesfossen.

2. Området Omnesfossen - Heddal mølle

2.1 Nåverdi

a) Fagrapport Landskap (s. 9, 41 m.v)

Her heter det bl.a. at Omnesfossen står i en særstilling i området, og er en attraksjon både for lokalbefolkningen og tilreisende. Sammen med de kulturhistoriske elementene som har direkte tilknytning til elva og fossen, er Omnesfossen og omgivelsene med Heddal Mølle et område med stor intensitet og inntryksstyrke. - Begrepene *stor intensitet* eller *inntryksstyrke* beskriver dramatiske, slående eller minneverdige landskap, og er reservert landskap med spesielt høy opplevelsesverdi (Nordisk minister-råd 1987). - *Verdivurdering*: Stor verdi. Klasse A (høyeste klasse).

Bilde 5-4: Heddal mølle ved Omnesfossen er et tydelig kulturminne langs E134 ved Omnesfossen. (Foto: Mortensen, SWECO)

(Fra fagrapport kulturminn., s. 25)
(Fra fagrapport Landskap, s. 19)

b) Fagrapport Kulturminner, kulturmiljø (s. 25): Rapporten viser til at Heddal mølle er Hjordal kommunes tusenårssted. Området er regulert til spesialområde bevaring, og blir ivarettatt av en egen stiftelse. Videre heter det at bygningene, fossen og brua er viktige enkelt-elementer i dette kulturmiljøet.

Bildet til v.:
Foto fra fagrapportene.

Foto: Skagerak Kraft
Fra kons.søkn.

Bildet til v.: Mølla i midten.
Foto fra fagrapport.

2.2 Etter utbygging

Fagrapport landskap gir som nevnt høyeste klasserangering (A) på landskapet med Omnesfossen og Heddal mølle.

Ved omtale i rapporten av ”konsekvenser av utbygging” er det imidlertid fallet 2-300 meter lenger sørøst, nedenfor nybrua, som vises med ulik vannføring i omtalen av konsekvenser. Vurderingene her nedefra er greie nok.

Imidlertid har vi da vanskelig for å se at fagrapporten konsekvensvurderer påtenkt kraftutbygging i det høyt rangerte landskapet ved mølla, det fosselandskapet som folk oppfatter som ”selve” Omnesfossen, og som for svært mange utgjør et så viktig punkt i utbyggingssaken.

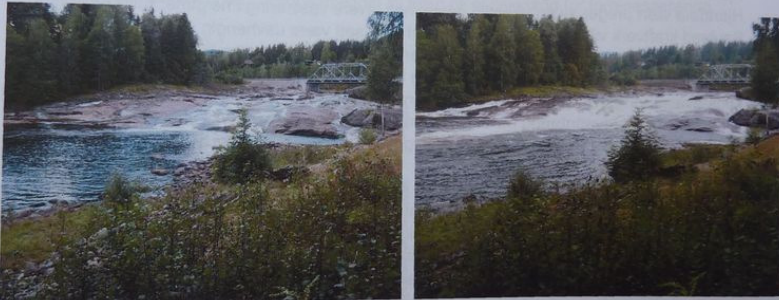
Også fagrapport kulturminner beskriver bra nåværende kulturmiljø ved mølla og Omnesfossen. Men konsekvensvurdering og bilder for situasjonen her, etter utbygging, er uklare. De små bildene av ulik vannføring viser primært elva rett på nordsiden av nybrua.

Videre står det at ”reduisert vannføring vil svekke opplevelsen av den historiske sammenhengen mellom Heddal mølle og Omnesfossen”. Samtidig står det at ”...Det er positivt at Skagerak Kraft vil videreføre det selvpålagte minstevannføringsregimet også etter utbyggingen”. Sistnevnte utsagn er ikke nærmere forklart. Samlet sett blir framstillingen lite klargjørende for konsekvensene av vannføringsendringene i selve Omnesfossen med kulturmiljøet ved Heddal mølle. Også i fagrapport Friluftsliv er det vannfallet nedenfor nybrua som konsekvensvurderes.

Innbyggerforum mener konsekvensene med planlagt vannføringsregime ikke kommer fram i fagrapportene for det som folk oppfatter som Omnesfossen og det fossemiljøet som kulturminnet og tusenårsstedet Heddal mølle er en integrert del av. Konsekvensene her vil etter vårt syn være sterkt negative. Jfr. også fagrapportenes høye nåverdirangering av dette miljøet. Ved Heddal mølle vil minstevannføring etterlate et fosselandskap preget av stein- og klipper det meste av årets dager, utenom noen få flomdager.

En vil oppleve lengre perioder med lite vannføring sammenlignet med dagens situasjon. Dette betyr at den nye kraftutbyggingen vil skape tydelige endringer i Omnesfossens visuelle uttrykk.

Omfang: Middels negativt
Konsekvensgrad: Middels negativ konsekvens

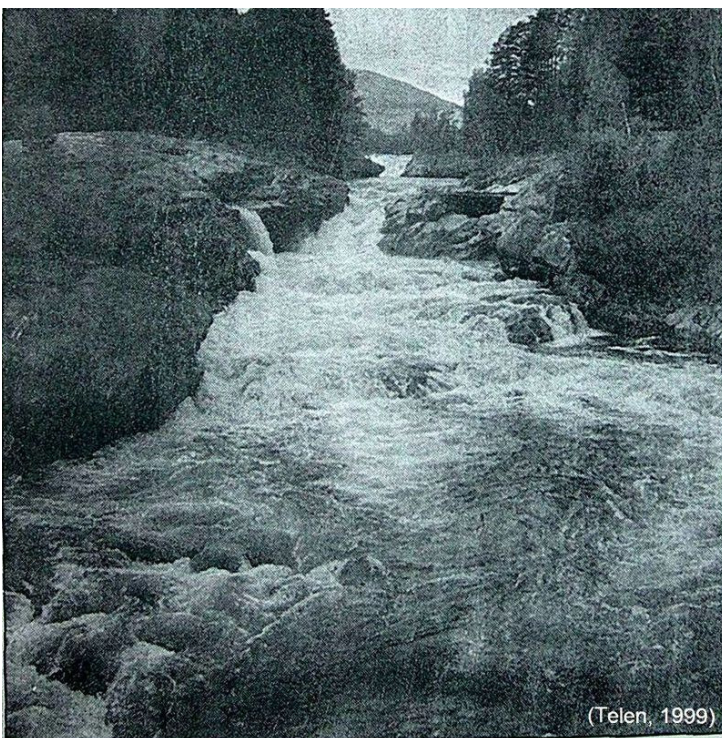

Bilde 8-5: Omnesfossen ved lav vannføring, 2,7m³/s 03.09.07. Dette kan sammenlignes med median vannføring etter utbygging (2,3 m³/s ved Omnesfossen (Lancaster, 2008)). (foto: Skagerak Kraft AS)

Bilde 8-6: Omnesfossen ved 28,43 m³/s, 20.08.07. Bildet viser tilnærmet dagens middelvannføring (23,0 m³/s (Lancaster, 2008)) (Foto: Skagerak Kraft AS)

Jfr. også Landskapskonvensjonen: ”Kulturminner, kulturmiljøer og landskap betyr derfor mye for folks tilhørighet, stolthet og selvtillit. Dette vil trolig få økt betydning i utvikling og profilering av regioner, byer og tettsteder i tiden framover. (Miljøverndept.: Hverdagslandskapet. Den europeiske landskapskonvensjonen.)

Bildet/ utklipp: Vannføringsbilder og konsekvensvurderinger i (f. eks.) fagrapport Landskap. Fallene nedenfor nybrua.

(Telen, 1999)

KAMP: Kampen om Omnesfossen er i gang for fullt. ØTB har sendt sin varslede søknad til Fylkesmannen, men styreformann Arnt Haugen i en av ØTB-eierne, SKK, tror at miljøhensynet vil bli for tungtveiende til at prosjektet blir gjennomført. (Foto: Lars Erik Ringen)

2.3 Omnesfossens sentrale rolle historisk

Til h.:

Uttalelse fra Skageraks

(SKK's) styreformann i Telen, 1999.

Også den gang vurderte Skagerak å søke konsesjon, men skrinla det. Avisa skrev at ”kampen om Omnesfossen er i gang”, men Skageraks daværende styreformann sier at han tror at miljøhensynet vil bli for tungtveiende til at prosjektet blir gjennomført.

Jfr. også intervju med tidligere Hjartdalsordfører Bøen i Telen for noen år tilbake, der han framhevet sitt ”absolutte nei” til utbygging av Omnesfossen da dette ble fremmet i 1970-åra.

Dette viser at et ønske i dag om å ta vare på Omnesfossen ikke er et nytt behov som har oppstått nå.

3. Elvemusling (jfr. fagrapport Fisk og bunndyr)

3.1 Status i dag

110 000 elvemuslinger i Hjartdøla, i Telemark en unik - og absolutt største - bestand. (s. 42)

”..Redusert vannføring vil forringe og til en viss grad ødelegge vekst- og levevilkårene for fisk og elvemusling i Hjartdøla både sommer og vinter..” (s. 57)

3.2 Etter utbygging

Under kap. 9 Avbøtende tiltak sier fagrapporten at etablering av terskler for å opprettholde vannspeil langs utsatte strekninger vurderes som et lite effektivt avbøtende tiltak for elvemusling. Dette pga. farene ved økt sedimentasjon ved redusert gjennomstrømming, ved kjøring i anleggsfasen, mv. Terskler sies på den annen side kanskje å medføre bedre forhold for f. eks. ørret, som elvemuslingen er avhengig av.

Innbyggerforum mener det her framstår en usikkerhet om utbyggingens konsekvenser. Rapportens forslag om overvåking av forholdene etter utbygging som tiltak mot denne usikkerheten framstår for oss enda mer usikkert: Evt. forsøk på ”reparasjoner” ut fra overvåkingsresultater kan mislykkes, men utbyggingen lar seg ikke reversere av den grunn. Innbyggerforum mener derfor at usikkerheten for elvemuslingens livsvilkår ved planlagt utbygging er for stor til at utbyggingen bør gjennomføres i sitt nåværende omfang.

Bildet: Elvemusling, Hjartdøla
Foto: Innbyggerforum

Bildet: Fossefall i Skogså, like ved hovedvegen Sauland - Tuddal. (Foto: Innbyggerforum)

4. Skogså

4.2 Status i dag (jfr. fagrapport Friluft, reiseliv):

Her heter det bl.a. følgende: Skogså er en av Norges kanskje 10 viktigste padleelver, og padles av både nordmenn og utenlandske brukere. Padlesesongen er ikke lang, men Skogså må likevel karakteriseres som en nasjonalt viktig padleelv. Tilvekst av nye hytter og hyttefelt i øvre deler av Tuddalsdalen øker områdets regionale betydning i den sammenheng, og Skogså er et viktig naturelement. - Skogså har i det hele en del særpregede naturkvaliteter som kan være lite kjent blant brukergruppene i dag, og har således potensial for økt bruk.(s. 35)

4.1 Etter utbygging

Innbyggerforum merker seg bl.a. fagrapport hydrologi, som sier at den flere km lange Skogså vil få minstevannføring på 0,36 m³/sek ”sommer” (4 mnd), og 0,1 m³/ sek ”vinter” (8 mnd). Minstevannføring kan forøvrig ikke garanteres. Innbyggerforum mener Skogsåas omtalte potensial og verdier ikke vil kunne bevares eller utvikles videre ved en minstevannføring som dette.

5. Andre byer og bygder gjør store tiltak for å få tilbake elver

Bilde/ tekst under: Ett - av stadig flere - eksempler over hele Norge. Bygder, tettsteder og byer gjør store tiltak for å få tilbake bekker og elver. Hjartdal bør ikke nå gå motsatt vei.

Statens Bymiljøpris 2010 gikk til Trondheim kommune for åpningen av Ilabekken som tidligere lå i rør. Det er ryddet opp langs bredden og tilrettelagt slik at folk kan gå langs bekken fra Bymarka gjennom et boligområde og ned til fjorden.

6. Andre muligheter enn utbygging av gjenværende vassdrag

F. eks.: Energieffektivisering

Industri- og næringsbygg:

7 452 GWh innspart på 10 år, 2001-2010 (Enova, 2011)

Oppgradering av eksisterende kraftanlegg:

Norske kraftprodusenter kan produsere opptil 10 TWh mer, dersom vannkraftanleggene utvides og oppgraderes (Teknisk Ukeblad, 2007)

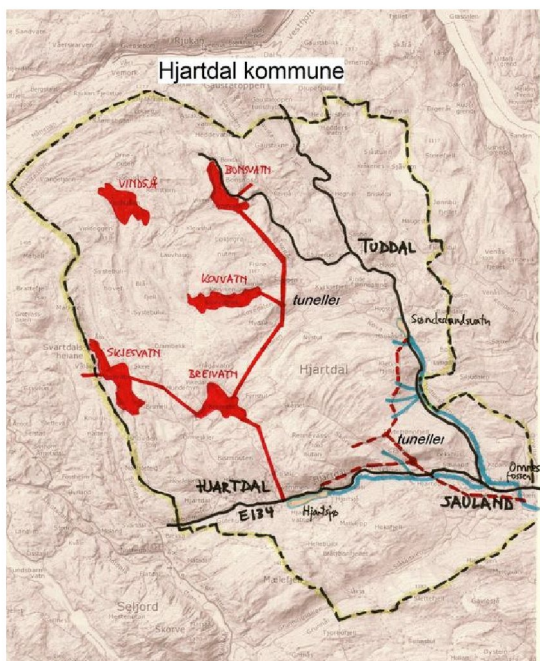
Forhold som påvirker kraftsituasjonen, f. eks.: Klimaendringer

Kraftproduksjonen vil øke, bl.a. på grunn av mer nedbør. Siden temperaturen samtidig stiger, vil energietterspørselen reduseres. (Cicero senter for klimaforskning, 2010).

Temaet ”andre muligheter for kraftoppdekking” synes være lite vurdert i søknadens fagrapporter. Ut fra foranstående eksempler mener vi at kraftoppdekking ved ombygging av nåværende eldre kraftverk og linjenett, ved utbygging av småkraftverk, ved energitiltak i eksisterende bygningsmasse, m.v., bør velges framfor foreliggende utbygging av vassdrag gjennom kommunesentrum, boområder, friluftsområder og nærmiljø.

7. Hjartdal kommunes nåværende bidrag til kraftoppdekkingen

Kart til v: Hjartdal kommune yter i dag omfattende bidrag til kraftproduksjon (480 GWh), og har stilt store natur- og landskapsområder til disposisjon. Kartet viser de 5 store regulerte vanna på fjellet (rød farge). Mange elver er berørt i tillegg. Skageraks utbyggingsplaner (blått/rødt til h. på kartet) innbefatter svært mye av gjenværende elveressurser. Selv om elvene til en viss grad er ”berørt” av tidligere utbygging, vil den planlagte utbyggingen ha en radikalt annen karakter.

Satellittfotokartet over viser elvelandskapets dominans i kommunesenteret og sentrale områder i Sauland.

8. Om utbyggingens omfang

a) Primært: Omsøkt utbygging bør utgå. (Dette blokkerer heller ikke evt. senere ny-vurdering.)

b) Sekundært: Utbygging avgrenses til et mindre omfattende prosjekt, der Omnessfossen og elvestrekningene gjennom de mest sentrale deler av bygda som et minimum utgår.

En begrenset utbygging kan skje i regi av Sauland Bygdekraft, av Skagerak, begge i samarbeid, el.l

Innbyggerforum i Sauland v/ arbeidsutvalget:

Erling Wang, Frøydís Hagene Skoje